

Schema för årsrapport av programsensor

Namn: Bengt Johansson

Programsensor vid

- Fakultet: Den samhällsvetenskapliga fakulteten
- Studieprogram/fagområde: Medievetenskap

Programsensorperiod: 2010-2013

Rapporten är en sammanfattande rapport för perioden 2010-2013

Inledning

Den här rapporten är en sammanfattning och helhetsbedömning av programsensoruppdraget för Bachelor- och Masterprogrammet i Medievetenskap vid universitetet i Bergen. Rapporten bygger på de tre tidigare författade rapporterna samt de samtal som förts vid besök med Programrådet 2013-10-28. Deltog gjorde Hallvard Moe (programrådsleder), Karl Knapskog (avgående programrådsleder), Ole J. Mjøs (programrådsmedlem). På mötet diskuterades tidigare rapporter och utmaningar inför framtiden. Särskilt fokus ligger på eventuella förändringar under de åren som sensoruppdraget genomförts.

Rapporten baseras också på dokument från studentportal.uib.no och de diskussioner som fördes med studenter på Bachelor- och Masterprogrammet (2013-10-28).

Rapporten är upplagd på följande sätt

- 1) Sammanfattning av tidigare programsensorrapporter
- 2) Kommentar till programmets övergripande struktur, progression och pensum
- 3) Söktryck
- 4) Utmaningar inför framtiden

2. Sammanfattning av tidigare programsensorrapporter

Rapport 2010

Den första rapporten (2010) var en genomgång av programmets struktur och pensum, liknande den som kommer senare i denna rapport. Det övergripande intrycket var att de medievetenskapliga programmen (Bachelor och Master) vid en genomgång av programplaner, pensumlistor mm framstår som gedigna och genomarbetade. Den generella bilden och karakteristiken var att programmen är traditionella akademiska utbildningar, men fokus på litteraturstudier och skrivande av papers/essäer. Programmets starka humanistiska prägel var också något som poängterades. Programmets inriktning uppfattades ha en humanistisk inriktning (historia och kulturanalys), trots att medievetenskap i Bergen ligger på samhällsvetenskaplig fakultet. Forskningsprofilen (där

mediehistoria är en stark inriktning), men även till viss del institutionsprofilen, där informationsvetenskap ingår, kännetecknar också programmets innehåll.

I likhet med tidigare sensor uppmärksammades den starkt norska perspektiven och bristen av perspektiv kring nya medier på i vissa delkurser.

Beskrivningen av Bachelorprogrammet var att det ger en bred ingång till ämnet genom introduktionskurserna, för att sedan ge fördjupning och även möjlighet till specialisering. Masterprogrammet beskrevs som att ge en möjlighet till fördjupning, då det dessutom finns ett antal kurser med olika fördjupningar (demokratisk kultur, publikanalys mm).

Bedömningen var att de medievetenskapliga programmets breda anslag sågs i relation till de mer praktiskt inriktade programmen i journalistik, nya medier, film- och TV-produktion mm, som också ges vid institutionen. I möten med studenter gavs en ganska entydig bild av att programmen i medievetenskap är något man läser om man inte gjort sitt yrkesval, utan vill ha en bred kompetens inom området.

Bachelor: I diskussioner med institutionen lyftes frågan om bacheloroppgaven fram, vilket senare ledde fram till en ny fristående bachelorsexamenskurs (MEVI200). Jag ska återkomma till denna senare i rapporten.

En annan synpunkt som lyftes i rapporten gällde progression, där särskilt de mediehistoriska momenten diskuterades gällande risken för upprepningar mellan introduktionskursen och fördjupningskurserna, dels relationen mellan kurserna på 200-poängsnivån, inte minst då flera av kurserna har historiska perspektiv.

Frånvaron av metodkurs diskuterades också, en idé som lyftes var att inkludera metod och design i en ny bacheloroppgavekurs.

Vad gällde pensum påpekades det att demokratiteoretiska perspektiv verkade vara något mindre synliga än sociologiska maktperspektiv, och att relationen journalistik-PR kanske kunde uppmärksammas mer. Men eftersom flera av böckerna är av textbokscharaktär, täcktes dessa perspektiv åtminstone delvis in. Även metodlitteraturen diskuterades och att företrädesvis kvalitativ metodanalys prioriteras, även om det sägs det motsatta i studieplan och ämnesbeskrivningar.

Master: Här påpekades att eventuell brist i metodkunskap vägdes upp av den första delkursen. Men placeringen av kursen ifrågasattes. Brukligt är ju att metodkurser ligger i anslutning till uppsatsarbete.

Övriga kommentarer och synpunkter var att sättet att definiera lärandemålen skiftade mycket mellan olika kurser. Riktlinjerna för lärandemål är att skilja mellan *Kunskap och förståelse*, *Färdighet och förmåga*, *Värderingsförmåga och förhållningssätt* (Bloom's taxonomy).

Rapport 2011

Den andra rapporten var relativt omfattande och byggde på en önskan från programrådet att få en bättre bild av studenternas upplevelser och bedömningar av programmen. Särskilt fokus gällde

ämnena på 200-poängsnivån och då särskilt aspekter gällande de mediehistoriska kurserna, eftersom tidigare programsensor påpekat att kurserna var starkt inriktade på norska förhållanden. Den andra gällde ämnets/programmets identitet och relation till studenternas krav på mer praktiskt orienterade utbildningar.

Rapporten byggde dels på en webbenkät vars frågor arbetades fram i samråd med programrådsleder samt gruppintervjuer med masterstudenter och utexaminerade masterstudenter. Dessa genomfördes vid besök i Bergen den 23 november 2011.

Syftet med enkäten var att få en mer representativ bild av studenternas syn på de medievetenskapliga programmen. Detta som en resurs för att kunna diskutera eventuella förändringar av programmen. Enkäten utformades också så att den kan upprepas för att följa studentgrupperns syn på programmen och vara en del av kvalitetssäkringen.

Två enkäter konstruerades, den ena för att utvärdera Bachelorprogrammet och den andra för att utvärdera Masterprogrammet. Bachelorenkäten skickades ut till både nuvarande studenter på Bachelorprogrammet samt nuvarande masterstudenter med Bachelorexamen i medievetenskap. Masterenkäten skickades ut till de studenter som utexaminerats från programmet de senaste två åren.

Svarsfrekvensen var 40 procent för Bachelorenkäten och 66 procent för Masterenkäten, vilket måste betraktas som högt för en webbenkät. Delades svaren i Bachelorenkäten upp på dem som vid tidpunkten för enkäten läste Bachelorprogrammet och dem som var utexaminerade (och läste på masternivå) var skillnaden stor i svarsbenägenhet. Av dåvarande Bachelorstudenter hade endast 33 procent svarat, medan motsvarande siffra för Masterstudenter med Bachelor i medievetenskap var 57 procent. Skälet till den lägre svarsnivån var rimligen att studenter som ännu inte läst hela programmet upplevde att många av frågorna i enkäten delvis saknade relevans då man inte läst särskilt länge på programmet och/eller att de upplevdes svåra att besvara.

Frågorna i enkäten kretsade kring olika aspekter av utbildningens kvalitet. Efter en inledande fråga om en generell bedömning av utbildningen följde frågor kring olika delkurser och om moment får för stort eller för litet utrymme. Därefter ombads respondenterna att bedöma olika aspekter av utbildningens inriktning, lärarkompetens och studieadministration. De därpå följande frågorna rörde hur studenterna bedömde utbildningen i relation till en kommande arbetsmarknad och enkäten avslutades med några frågor kring vilka utbildningar studenter läst, kön och ålder. Som sista frågor fanns också möjligheter att kommentera utbildningen och om man skulle rekommendera den till andra. I anslutning till flera frågor med fasta svarsalternativ gavs också möjlighet till öppna svarsalternativ.

Studenternas bedömning av programmen i medievetenskap bekräftade på många sätt den bild jag fick av programmet och som dokumenterades i 2010 års rapport. Programmen är breda akademiska medievetenskapliga utbildningar, lärarkompetensen är hög och kurserna är generellt sett populära. Men den problembild som årets uppdrag gällde – studentkraven på en mer praktiskt orienterad utbildning och vissa frågetecken kring omfattningen och inriktningen av de mediehistoriska delarna – syntes också i enkätsvaren.

Slutsatserna kring dessa önskemål och vad som kan göras kommer jag att mer utförligt diskutera i rapportens senare delar, men kan direkt klargöra jag ser det inte som en fruktbar väg att gå att göra om programmet till ett informatörsprogram med starkt fokus på att utbilda informatörer. Snarare handlar det om att försöka se om vissa moment kan göras mer i formen av tillämpad medievetenskap och lyfta fram vad akademisk utbildning genererar för generiska kunskaper. Det gick också att utläsa att det fanns en spänning i studentgrupperna mellan dem som önskade en mer praktisk utbildning och de som sökte en traditionell akademisk examen.

Vad gäller de mediehistoriska kurserna var det inte lätt att dra några långtgående slutsatser. Dock sken det igenom att det förekom överlappningar mellan olika kurser.

Rapport 2012

Överenskommelsen för årsrapporten var ge ett inspel kring de historiska ämnena på 200-poängsnivån. Frågan som ställdes var om studenterna behövde mer av gemensamma historiografiska eller mediehistoriska perspektiv. Detta skedde mot bakgrund av att den nya kursen i examensarbete för bachelorprogrammet (MEVI200) är en fördjupning där studenterna skriver uppsats med ett eget valt ämne med egna problemställningar. Upplevelsen var att Bachelorkursens examensarbeten tenderade att bli väldigt olika och ofta saknade en gemensam förståelse av olika vetenskapliga och inte minst mediehistoriska perspektiv. Men rapporten skrevs också i relation till de tidigare rapporternas slutsatser om överlappningar och att mediehistoriska kurser "började om" med historiska och mediehistoriska framställningar, utan att relatera till de andra mediehistoriska kurserna.

Som underlag för rapport gick jag igenom hur mediehistoria tas upp vid svenska utbildningar i medie- och kommunikationsvetenskap samt hur situationen såg ut vid IMK i Oslo och vid universitetet i Bergen. Rapporten byggde på genomgångar av litteraturlistor och studieanvisningar, vilket var en styrka ifråga om bredd. Men det innebar också att djupet kanske till viss del saknades, detta då jag inte är bekant med all litteratur som finns på olika orter. Framställningen sågs som ett inspel i en pågående diskussion i programrådet kring hur de historiska kurserna kan organiseras i relation till MEVI200.

Genomgången gav dock flera intressanta insikter om mediehistoria och dess roll inom ämnet. På många orter saknas i stort sett generellt mer djupare beskrivningar om historia som ämne och hur historia kan studeras. Man dyker ganska oproblematiserat in i historiska beskrivningar och utvecklingar. Här har Bergen kommit längre än många andra genom att ha historiska fördjupningar på olika områden/medier.

Men när man reflekterar över vad som kan vara ett idealt sätt att se på mediehistoria var bedömningen att det kan behövas en mer gemensam förståelse av historiska perspektiv i betydelsen hur historia kan studeras och vilka konsekvenser det får för hur man ser på och förstår utvecklingen från tryckpressar till cyberspace. På så sätt kan man också förstå växelverkan mellan mediestruktur/innehåll och det omgivande samhället. Om studenterna har denna gemensamma förståelse blir det ett mindre problem att olika mediehistoriska kurser drar åt lite olika håll. Om detta

sedan ska vara ett moment i alla mediehistoriska kurserna eller en egen kurs lämnades öppet för senare diskussioner.

2. Kommentarer till programmens övergripande struktur, progression och pensum

Bachelorprogrammet

Jag vill till att börja med påpeka att universitetets hemsida är väl fungerande. Det är lätt att orientera sig i programutbudet och vad olika kurser innehåller. Det är en bedömning som inte alls är självklar när det handlar om utbildningsinstitutioner. Allt för ofta är de svårnavigerade och information saknas. I stort sett bedömer jag att institutionen i Bergen lyckats bra med att göra en innehållsrik och lättnavigerad hemsida. Man bör dock se över en del länkar eftersom det inte alltid finns uppdaterade dokument bakom dem.

I stort sett ser programstrukturen för Bachelorprogrammet 2013 ut som det gjorde 2010. Den enda större förändringen är införandet av kursen i examensarbete, Bacheloroppgaven (MEVI200). Däremot har det under hela sensorperioden funnits en diskussion kring de mediehistoriska kurserna omfattning och inriktning. Detta också i viss del i relation till MEVI200, vilket jag strax kommer tillbaka till.

I min första sensorrapport gick jag igenom programstrukturen och de reflektioner jag gjorde där står fast med de erfarenheter jag gjort som programsensor. Det finns en progression från det att studenterna läser de inledande kurserna i medievetenskap till dess att de tar sin Bachelorexamen.

Ser vi på dokumenten på hemsidan är presentationen i stort sett densamma. Endast marginella skillnader finns i texten om programmets mål och innehåll. Det finns dock en skrivning i presentationstexten man kan fundera över. I första stycket står:

Gjennom bachelorstudiet i medievitskap vert desse teoretiske synsmåtane konfrontert med analyse av mediesamfunnet og praktisk medieproduksjonen.

Det antyder att programmet ger kurser i praktisk medieproduktion. Jag är tveksam till om det verkligen uppfylls av innehållet i de kurser som ges.

Vad gäller lärandemål är dessa nu mycket tydligare skrivna och ger en klar bild av vad programmet innehåller. Det är också lätt att se hur man som student kan välja mellan i kursutbudet.

Går vi till de enskilda kurserna är det så att påpeka från 2010 års rapport - att lärandemål inte var enhetligt skrivna enligt Blooms taxonomi - blivit åtgärdade. Det finns dock några kurser (MEVI102 och MEVI103) där de nya lärandemålen inte är skrivna enligt Blooms taxonomi. För INFOMEVI201, som ingår som valbar kurs i programmet, finns det inga lärandemål alls.

Under min sensorperiod har det skett vissa förändringar i kurserna, men i de flesta fall är det samma huvudböcker, även om en del artiklar/texter bytts ut. Vissa kurser som MEVI100, MEVI101 och MEVI213 ser ut att genomgått fått större förändringar än andra, där kurserna i stort sett verkar vara desamma. Vad man kan notera är att förändringarna har gått i linje mot större fokus på nya medier och även internationalisering som programsensorerna efterfrågat.

En annan förändring är vad som tycks vara en förändring av tentmensformerna. Flera salstentor har tagits bort till förmån för hemtentamen. Programrådet bör nog vara uppmärksam på att det fortsätter att vara en variation av olika tentamensformer, så att inte salstentor försvinner helt och hållet som examensform.

Ett nytt moment är också att institutionen våren 2014 testat blockundervisning med kurser MEVI213 *Film, historie og analyse*, och MEVI212 *Kringkastingshistorie*. Syftet är att studenterna ska få en större möjlighet att koncentrera sig på bacheloroppgaven när de inte läser flera kurser samtidigt. Utvärdering kommer att ske under året.

Den nya kursen (MEVI200) består ett arbete där studenten ska genomföra ett mindre empiriskt arbete. Vad som slår en vid genomgång av pensum är att det saknas metodlitteratur och även vad jag förstår metodundervisning i relation till opgaven. Här finns det kanske skäl att lyfta frågan om progression ifråga om metodkunskaper. Det finns inte – som jag påpekade i min första rapport – inte någon metodkurs inom ramen för programmet. Istället ingår metodmoment inom ramen för olika kurser, exempelvis finns det metoduppgifter kring mediepublik i MEVI102 och textanalys i MEVI103. I kursen i presshistoria MEVI212, finns det också metodologiska delar.

Frågan är hur man säkerställer att studenterna har likvärdiga kunskaper i forskningsmetod och design, då inte alla heller läser samma kurser på 200-poängsnivån. Mitt råd skulle vara att göra en genomlysning av hur metodundervisningen ser ut inom ramen för Bachelorprogrammet för att säkerställa progression och kanske även inkludera forskningsdesign i MEVI200.

Vad gäller bacheloroppgaven är det ett bestående intryck att den fortfarande inte riktigt funnit sin form. Från programrådets sida uttryckte man också problem med att studenterna inte längre har olika kunskaper och referenspunkter, detta eftersom man inte behöver läsa lika många gemensamma kurser längre då bacheloroppgaven tillkommit. En student kan t ex läsa programmet utan att läsa en enda mediehistorisk kurs på 200-poängsnivån. Jag tror just att det minskade obligatoriska kravet på mediehistoria också är det som slår igenom i den oro som finns inom programrådet. Programmet har visserligen inte uttalat haft ett mediehistoriskt fokus, trots det har mediehistoria varit den "minsta gemensamma nämnaren" för programmet. När det mediehistoriska fokus tonas ner, blir frågan givetvis vad programmet har för identitet.

Ser vi till sist på pensum fanns det synpunkter på den starka norska inriktningen, samt att nya medier inte fick så stort utrymme på litteraturen. När man jämför litteraturlistor från 2010 med 2013/14 har det skett förändringar mot mer internationella perspektiv. Dessutom är det tydligt så att även nya medier får ett större utrymme i pensum.

Masterprogrammet

Som jag skrev i rapporten från 2010 blir den eventuella bristen på metodkunskap och forskningsdesign på Bachelorprogrammet tillgodosedd av den enda obligatoriska kursen på masternivå *INFOMEVI300 Prosjektarbeid og forskningsdesign*

Kursen är i första hand en kurs i forskningsdesign med syfte att studenterna ska starta upp arbetet med masteroppgaven. Om jag förstått det rätt ligger kursen som första kurs för de studenter som startar under vårterminen. Man kan alltid diskutera valet att lägga kursen som första kurs på

masterprogrammet. Fördelen är att studenterna redan från start börjar tänka på sin masteroppgave och kommer igång med arbetet. Nackdelen är, som jag nämnde i den första rapporten, att många inte alls är klara över vad de ska skriva sin masteroppgave om innan de läst ämneskurser, vilka ligger efter kursen.

En annan reflektion är om forskningsdesign (arbetet med att mejsla ut masteroppgaven) och metodkunskaper nödvändigtvis ska vara delmoment av samma kurs. Man skulle kunna tänka sig att dela upp dessa och låta de mer strikt metodmässiga delarna ligga i en kurs i direkt anslutning till masteroppgaven. Som jag läser pensum är det i denna kurs som studenterna på allvar för första gången på allvar kommer i kontakt med kvantitativ samhällsvetenskaplig metod, vilket också är värt att reflektera över.

De övriga kurserna skiftar lite från termin till termin, men ges inom fyra ämnesområden: (1) Institusjons- og produksjonsstudiar, (2) Tekstteori og -analyse, (3) Publikums- og resepsjonsstudiar og (4) Media og kultur.

Masteroppgaven är ett omfattande arbete (60 sp) och de erfarenheter jeg har sedan tidligere av norske studenters hovedoppgaver håller dessa mycket god kvalitet. Kursen verkar rimligt upplagd og kraven likaså.

Pensum for INFOMEVI300 verkar rimligt med Brymans *Social Research Methods* som huvudbok. Den andra litteraturen riktar sig mot kvalitativ textanalys eller den akademiska skrivprocessen. Även om Brymans bok ger grunden for att studenten ska kunna "gje eit oversyn over breidda av metodiske tilnærmingar i faget" som står i lärandemålet, saknas historisk metod, vilket är ett profilområde for institutionen.

Litteraturen på de valbara kurserna är vad jeg kan bedöma väl anpassad efter deras respektive inriktning.

3. Söktryck

Medievetenskap har på bachelornivån langt fler studenter än plasser på Bachelorprogrammet eftersom man tar in studenter från andra studieprogram og inom ramen for fristående kurser. Söktrycket på själva programmet har dock ökat under den period jeg varit programsensor. Om söktrycket är högt på Bachelorprogrammet är det dock lägre på Masterprogrammet. Där fyller man inte de 40 plasser programmet har till förfogande. Hösten 2013 startade 24 studenter på Masterprogrammet og våren 2014 började endast sju studenter. Även om ekonomin är mer ansträngd under 2014 räknar institutionen inte med att det kommer att drabba de medievetenskapliga programmen. På sikt är det dock givetvis ett problem att man ikke fyller plasserna på masterprogrammet, vilket bör bevakas.

4. Utmaningar

I grunden bedömer jeg att de båda programmen i medievetenskap både håller en god kvalitet og ligger väl i linje med andra medievetenskapliga utbildningar i norden. Inriktningen speglar på många

sätt den forskningsprofil som institutionen har, samt de institutionella villkoren ser ut. De synpunkter som nuvarande och tidigare programsensor har påpekat har åtgärdats och det finns en hög benägenhet att ompröva och förändra hos programrådet, även om vissa förändringar givetvis sker stegvis.

Det finns som jag ser det ett antal utmaningar som programrådet bör ta med sig till kommande sensorperiod.

- De medievetenskapliga programmens identitet (1). Programmen i medievetenskap är omgärdade av mer praktiskt inriktade program. Det gör givetvis också att studenterna jämför de medievetenskapliga programmens mer teoretiska inriktning med de mer praktikorienterade. Studenterna ger på olika sätt uttryck för denna spänning och vissa har också förväntningar på mer praktiska moment. Detta är inte unikt för de medievetenskapliga programmen i Bergen. Som jag redan sagt tror jag inte att det är en framgångsrik väg att ändra programmet till att inrikta sig mer på praktisk informationsproduktion. Istället tror jag att en framkomlig väg är att, dels mer uttryckligt visa vilka generiska kunskaper som universitetsstudier ger, dels utveckla examinationsformer. Det senare gäller t ex hemtentamen som i många fall verkar vara traditionella hemtentamen. Här kan man experimentera med andra former av produkter och kreativt skrivande, vilket flera studenter också efterfrågar. Studenterna ger uttryck för att institutionen är lite "gammaldags" ifråga om tentamensformer och förmåga att utnyttja det faktum att man håller på med ett kreativt ämne pedagogiskt.
- De medievetenskapliga programmens identitet (2). Medievetenskap i Bergen har en lång tradition av mediehistoria som också präglar de medievetenskapliga programmen. Men sedan många år är man en del av en större miljö med Informationsvetenskap. Mitt intryck är att framförallt Bachelorprogrammet befinner sig lite i en identitetskris, när de mediehistoriska perspektiven tonas ner. Möjligen bör man också föra en diskussion om var ämnet är på väg och vad man uppfattar som dess kärna inom lärarkollegium och programråd.
- Fungerar 200-poängsnivån? Under sensorperiodens diskussioner med programrådet är det tydligt att det framförallt är på 200-poängsnivån som "problemen" finns. 100-poängsnivån och masterprogrammet upplevs inte som särskilt problematiska. Men införandet av MEVI200 och diskussionen om de mediehistoriska momenten visar att programrådet bör fortsätta att arbeta 200-poängsnivån inom Bachelorprogrammet. Bacheloroppgaven har inte hittat sin form och de mediehistoriska momenten har överlappningar, men också väldigt stora olikheter.
- Bredd och djup i metodkunskaper: På båda programmen finns det en mångfald av olika metodologiska perspektiv. Det finns dock ingen uttalad metodkurs. Istället tas aspekter av metod upp inom ramen för ämneskurser. Detta är på många sätt ett ideal, men det finns också en risk att en mer sammanhållen syn på design och metod försvinner. Jag skulle föreslå att man inom programrådet diskuterar att företa en genomlysning av hur olika metoder tas upp inom programmen och om man når den nivå som krävs.
- Masterprogrammets sviktande attraktivitet: Masterprogrammet fyller inte de platser som tilldelats. Detta är både ett ekonomiskt problem och ett ifrågasättande av programmets attraktivitet. Här behöver programrådet göra en genomlysning om problemet är generellt

för masterprogram vid fakulteten eller om det finns ett bristande intresse för masterprogrammet i medievetenskap.

- Stannar studenterna hemma?: I kursutvärderingarna nämner flera av lärarna att stora delar av studentgrupperna uteblir från föreläsningarna. En förklaring som förs fram är att föreläsningar finns tillgängliga på Power Point på studentwebben. Är detta ett generellt problem och finns det i så fall skäl att fundera på värdet att ha många studenter på föreläsningar? Man kan ju tänka sig att studenter hellre vill ha information on-line och sedan mer tid att diskutera. Det finns kanske skäl att fundera över hur undervisningen kan se ut på lång sikt, om studenter i allt högre grad väljer bort traditionella föreläsningar.

Möndal 2014

Bengt Johansson

Programsensor